

Türkçe ve Türk Kültürü 1-4 Seviye Ders Kitaplarında Metin Türlerinin İncelenmesi

An Analysis of Text Types in Turkish and Culture Textbooks (Levels 1-4)

Tuğba KARTAL

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
tugbakrtll@gmail.com

Murat SARIBAŞ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
msaribas@cumhuriyet.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1913-6034>

Özet

Bu araştırmanın amacı, 2025 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü dersi 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerini incelemek ve bu türlerin 2024 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı'nda öngörülen çerçeveye ne ölçüde örtüştüğünü ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseninde yürütülmüş; veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın inceleme nesnesini Türkçe ve Türk Kültürü 1, 2, 3 ve 4. seviye ders kitapları oluşturmaktadır. Kitaplarda yer alan toplam 122 metin, öğretim programında belirtilen metin türleri doğrultusunda sınıflandırılmış; türlerin kullanım sıklıkları ve seviyelere göre dağılımları tablolar aracılığıyla ortaya konmuştur. Araştırma bulgularına göre, incelenen kitaplarda yer alan 122 metnin 56'sının bilgilendirici metin (%45,9), 45'inin öyküleyici metin (%36,9) ve 21'inin şiir türleri (%17,2) kapsamında olduğu belirlenmiştir. Alt tür düzeyinde ise öykü (32) ve bilimsel yazılar (18) gibi türlerin belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Buna karşılık şiir türleri ile biyografi, otobiyografi, günlük ve haber metni gibi bazı türlerin sınırlı sayıda temsil edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretim programında açık biçimde yer almayan bazı metin türlerinin ders kitaplarında bulunduğu ve buna karşın programda önerilen bazı türlerin ise yeterince temsil edilmediği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, ders kitaplarında metin türü çeşitliliğinin bulunduğunu ancak türler arası dağılımın dengeli bir yapı göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda, Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının hazırlanma sürecinde metin türlerinin yalnızca çeşitlilik açısından değil seviyelere göre dengeli dağılımı açısından da yeniden ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Türkçe ve Türk Kültürü Dersi, Ders Kitabı İncelemesi, Metin Türleri, İki Dilli Türk Çocukları, Öğretim Programı

Abstract

The aim of this study is to examine the text types included in the 1st–4th level Turkish and Turkish Culture coursebooks published by the Ministry of National Education in 2025 and to determine the extent to which these types align with the framework prescribed in the 2024 Turkish and Turkish Culture Curriculum. The study was conducted using the document analysis design within the scope

of qualitative research methods, and the data were analyzed through descriptive analysis. The corpus of the study consists of the 1st, 2nd, 3rd, and 4th level Turkish and Turkish Culture coursebooks. A total of 122 texts included in these books were classified according to the text types specified in the curriculum, and their frequencies and distribution across levels were presented through tables. The findings indicate that of the 122 texts examined, 56 are informative texts (45.9%), 45 are narrative texts (36.9%), and 21 are poetry texts (17.2%). At the sub-type level, short stories (32) and scientific texts (18) stand out prominently. In contrast, certain types such as biography, autobiography, diary, and news texts are represented to a limited extent. The findings also reveal that some text types not explicitly included in the curriculum appear in the coursebooks, whereas some types recommended in the curriculum are not sufficiently represented. Overall, the results demonstrate that although there is diversity in text types within the coursebooks, the distribution among types is not balanced. Based on these findings, it is suggested that the preparation of Turkish and Turkish Culture coursebooks should consider not only variety but also a balanced distribution of text types across levels.

Keywords: Turkish and Turkish Culture Course, Coursebook Analysis, Text Types, Bilingual Turkish Children, Curriculum.

1. GİRİŞ

Türkçe ve Türk Kültürü dersi, yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarının hem ana dili becerilerini geliştirmeyi hem de kültürel bağlarını sürdürmeyi amaçlayan özel bir öğretim alanıdır. Ders, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğretim programları doğrultusunda yürütülmekte olup dil öğretimi ile kültürel aktarımı birlikte ele alan bütüncül bir yapıya dayanmaktadır. Yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarına yönelik Türkçe öğretimi yalnızca dil becerilerinin geliştirilmesi açısından değil, kültürün korunması ve aktarılması açısından da önemli bir işlev üstlenmektedir (Şimşek, 2021). Bu yönüyle Türkçe ve Türk Kültürü dersi, dil öğretiminin ötesine geçen ve kültürel sürekliliği de sağlayan çok boyutlu bir öğretim alanı olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik Türkçe öğretimi politikası yeni bir girişim değildir. Bu alandaki ilk öğretim programı 1969 yılında yayımlanmış, izleyen yıllarda program çeşitli güncellemelerden geçmiştir. Bu kapsamda Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programı, 2018 yılında güncellenmiş ve ders kitapları ise 2019 yılında uygulamaya aktarılmıştır (Şen, 2016; Serin & Arslan, 2023). Son olarak 2024 yılında gerçekleştirilen güncelleme ile Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı kapsamlı biçimde yenilenmiştir (MEB, 2024). Bu süreç söz konusu dersin değişen dünyaya uyum sağlayan dinamik bir alan olduğunu göstermektedir.

2024 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı, öğretimi sekiz seviye şeklinde oluşturulmuş ve dilsel bilişsel gelişim basamaklarını birlikte ele almıştır. Programda 1-4. seviyelerdeki kazanımlarının daha çok kişiler arası iletişim becerilerine, 4-8. seviyelerdeki kazanımlarının ise çıkarım yapma, karşılaştırma, sınıflandırma, sentezleme ve değerlendirme gibi bilişsel akademik dil yeterliliklerine odaklandığı belirtilmektedir (Serin & Arslan, 2023). Bu kademeli yapı ilk seviyelerde temel iletişim becerilerinin, üst seviyelerde ise akademik dil kullanımının ve üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Programda her seviyede yer alacak dinleme/izleme ve okuma metinlerinin sayısı ve dağılımı genel hatlarıyla belirlenmiş olmakla birlikte metin türlerinin kitaplara nasıl yansıtıldığına ilişkin

ayrıntılı bir çerçeve sunulmamaktadır (MEB, 2024). Programın sınıf içi uygulamaya yansımaları ise büyük ölçüde ders kitapları aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Türkçe ve Türk Kültürü dersinde hedeflenen dilsel ve kültürel kazanımların büyük bölümü ders kitapları ile öğrenciye ulaştırılmaktadır. Ders kitapları, öğretim programının hedef ve kazanımlarını sınıf ortamına taşıyan temel materyallerden biri olarak kabul edilmekte olup dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Baş, 2003; Bayraktar, 2025). Bu bağlamda ders kitaplarında yer alan metinler, öğretim sürecinin temel yapı taşı olarak görülmekte ve metinlerin niteliği ve türsel özellikleri öğrencilerin dil gelişimini ve öğrenme süreçlerini doğrudan etkilemektedir.

Ana dili eğitimi bağlamında metin, Türkçe Sözlük'te biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturulmuş kelimelerin bütünü olarak tanımlanmakta; dilbilimsel açıdan ise alıcı ile gönderici arasındaki iletişimi sağlayan, yazılı ya da sözlü her türlü dilsel ürün olarak kabul edilmektedir (TDK, 2025; Kılıç, 2002). Metinler, dil öğretiminde yalnızca bilgi aktaran yapılar değil; öğrencinin düşünme, anlama ve anlamlandırma süreçlerini yönlendiren temel araçlardır. Bu yönüyle metinler, dil öğretimindeki işlevlerine göre öyküleyici, bilgilendirici ve şiir gibi farklı türler altında sınıflandırılmakta ve her bir türün öğrencilere kazandırdığı dilsel beceriler farklılık göstermektedir (Temizyürek, 2008; Sağır, 2002; Güneş, 2013).

Alanyazın incelendiğinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çoğunlukla metinsellik özellikleri, metin türleri, tema-metin ilişkisi ve tür dağılımları bağlamında ele alındığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar, ilkökul ve ortaokul düzeylerinde metin türü dağılımlarının dengeli bir yapı sergilemediğini; bazı türlerin sınıf düzeyine bağlı olarak ağırlıklı biçimde tercih edilirken bazılarının sınırlı ölçüde yer aldığını ortaya koymaktadır (Baş, 2003; Çeçen & Çiftçi, 2007; Yaylı & Solak, 2009; Temizyürek & Delican, 2016; Yılmaz & Korkmaz, 2016; Pilav & Oğuz, 2013; Türkben, 2018; Kemiksiz, 2016; Şimşek, 2023). Bu bulgular, metin türü tercihinin öğrencilerin dilsel farkındalıklarını ve metinle kurdukları ilişkiyi doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarına yönelik çalışmalar ise görece sınırlıdır. Mevcut araştırmaların çoğunlukla 1–8 (Serin & Arslan, 2023; Katı & Baş, 2023; Çınar & İnce, 2015; Ercan Güven & Gürbüz Us, 2020; Büyükkız vd., 2020) ve 5–8. seviyelere (Ensar & Kaymak, 2022; Gülden, Demirel & Demirel, 2023; Temur & Canbolat, 2022; 2025; Acar & Karakuş, 2022) odaklandığı ve bu çalışmaların 2019 yılında yayımlanan ders kitaplarını temel aldığı görülmektedir. 2024 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı doğrultusunda 2025 yılında yayımlanan 1–4. seviye ders kitaplarının metin türleri açısından sistematik biçimde incelendiği güncel bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu sonuca, “Türkçe ve Türk Kültürü dersi”, “Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları”, “iki dilli Türk çocukları” ve “yurt dışında yaşayan Türk çocukları” anahtar kelimeleriyle “YÖK Tez Merkezi”, “ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanları” ve “Dergipark” veri tabanlarında gerçekleştirilen alanyazın taraması sonucunda ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, 2025 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerini incelemek, bu türlerin 2024 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı'nda öngörülen çerçeveye ne ölçüde örtüştüğünü belirlemek ve metin türlerinin seviye bazındaki dağılımını sistematik biçimde ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. Türkçe ve Türk Kültürü 1. seviye ders kitaplarında yer alan metin türleri hangileridir?
2. Türkçe ve Türk Kültürü 2. seviye ders kitaplarında yer alan metin türleri hangileridir?

3. Türkçe ve Türk Kültürü 3. seviye ders kitaplarında yer alan metin türleri hangileridir?
4. Türkçe ve Türk Kültürü 4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türleri hangileridir?
5. Türkçe ve Türk Kültürü 1-4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerinin genel dağılımı nasıldır?
6. Türkçe ve Türk Kültürü 1-4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerinin 2024 Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı'nda seviyelere göre önerilen metin türleriyle örtüşme durumu nedir?

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Materyali

Bu araştırmanın materyallerini 2024 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı kapsamında hazırlanan ve 2025 yılında kullanıma sunulan 1, 2, 3, ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları oluşturmuştur. Ders kitaplarına Millî Eğitim Bakanlığının Eğitim Bilişim Ağından ulaşılmıştır. Bu ders kitapları ve bu kitaplardaki metin sayıları ile ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının Özellikleri

Adı	Yayınevi	Basım Yılı	Okutulduğu Öğretim Yılı	Metin Sayısı
Türkçe ve Türk Kültürü 1	MEB	2025	2025'ten itibaren	20
Türkçe ve Türk Kültürü 2	MEB	2025	2025'ten itibaren	32
Türkçe ve Türk Kültürü 3	MEB	2025	2025'ten itibaren	29
Türkçe ve Türk Kültürü 4	MEB	2025	2025'ten itibaren	41

542

2.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yapılmıştır. Nitel araştırmalarda olgu ya da durumlar, araştırmacı tarafından doğal bağlamı içerisinde derinlemesine incelenmektedir (Ekiz, 2017). Doküman incelemesinde ise yazılı, görsel ya da hem yazılı hem de görsel materyaller belirlenen hedefler ışığında sistematik ve ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır (Wach, 2013). Doküman incelemesi, araştırmacının ihtiyaç duyduğu veriyi gözlem ya da görüşme yapmaksızın yazılı materyaller üzerinden elde etmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda araştırma kapsamında, 2025 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü 1-4. seviye ders kitaplarındaki metin türlerinin yapısı, dağılımı ve çeşitliliği sistematik biçimde incelenmiş; metinlerin tür özellikleri, türlerin dil düzeylerine göre dağılımı ve 2024 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda öngörülen çerçeveye ne derecede uyumlu olduğu karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın materyalinin belirlenmesinin ardından, çalışmanın amacı doğrultusunda veriler toplanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Türkçe ve Türk Kültürü dersi kapsamında hazırlanan 1, 2, 3, ve 4. seviye ders kitaplarında seviyelere göre kullanılabilecek metin türleri incelenmiştir. Bu metin türlerine ve bu türlerin hangi seviyelerde yer alması gerektiğine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Programda Yer Alması Gereken Metin Türleri Dağılım Tablosu

Metin Türleri	1. Seviye	2. Seviye	3. Seviye	4. Seviye	5. Seviye	6. Seviye	7. Seviye	8. Seviye
Bilgilendirici Metinler								
Anı	X	X	X	X	X	X	X	X
Dilekçe							X	X
Broşür, liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb.		X	X	X	X	X	X	X
E-posta			X	X	X	X	X	X
Günlük	X	X	X	X	X	X	X	X
Haber metni, reklam		X	X	X	X	X	X	X
Kılavuzlar				X	X	X	X	X
Mektup	X	X	X	X	X	X	X	X
Özlü sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)			X	X	X	X	X	X
Sosyal medya mesajları		X	X	X	X	X	X	X
Resmî kurum web siteleri							X	X
Bilimsel yazılar					X	X	X	X
Öyküleyici Metinler								
Öykü	X	X	X	X	X	X	X	X
Masal / Efsane / Destan	X	X	X	X	X	X	X	X
Fabl	X	X	X	X	X	X		
Karikatür	X	X	X	X	X	X	X	X
Çizgi roman			X	X	X	X	X	X
Mizahi fıkra		X	X	X	X	X	X	X
Roman							X	X
Tiyatro					X	X	X	X
Şiir								
Mâni / Ninni	X	X	X	X				
Türkü / Şarkı	X	X	X	X	X	X	X	X
Şiir	X	X	X	X	X	X	X	X
Tekerleme / Sayışmaca / Bilmece	X	X	X	X	X			

Tablo 2'ye göre her seviyede 8 tema bulunmaktadır. 1. seviye ilk okuma yazmaya hazırlık, ilk okuma yazma süreci ve bağımsız okuma yazma sürecinden oluşmalıdır. 2-8. seviyelerde her temada 1 dinleme/izleme ve 2 okuma metni yer almalıdır. 1. seviyenin ilk 4 temasında her temada en az 2 dinleme/izleme metni olmak üzere toplam 8 dinleme/izleme metni kullanılmalıdır. 1. seviyenin ilk dört teması hariç diğer temalarda 1 dinleme/izleme ve 2 okuma metni olmak üzere toplam 12 metin yer almalıdır. Diğer seviyelerde her temada 1 dinleme/izleme ve 2 okuma metni olmak üzere toplam 24 metin kullanılmalıdır (MEB, 2024).

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte veriler, önceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bu süreç ise çerçeve oluşturma, çerçeveye göre elde edilen verileri işleme, bulguları tanımlanma ve bulguları yorumlama olmak üzere dört aşamadan meydana gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu noktada

araştırmanın analiz sürecinde kitaplarda yer alan her metin önce programda belirtilen tür çerçevesi doğrultusunda sınıflandırılmış, ardından türlerin sıklığı, çeşitliliği ve dil seviyelerine göre dağılımı tablolastırılmıştır. Tablolastırma süreci öncesinde araştırmacı tarafından metin türleri için bir kategori seti oluşturulmuş, türler bu kategori setine göre tutarlı biçimde çözümlenmiştir. Ardından verilerin sıklık değerleri hesaplanmış, elde edilen bulgular tablolastırılmış ve alt kategorilerin sıklık değerleri karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda verilerin araştırmacılar tarafından toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması, elde edilen sonuçların araştırmacıların tutum ve düşüncelerinin etkisi altında kalmasına sebep olabilmektedir (Büyüköztürk vd., 2016). Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi içinse geçerliğin ve güvenilirliğin sağlanması gerekmektedir. Nitel araştırmalarda geçerlilik bağlamında inandırıcılık ve aktarılabilirlik, güvenilirlik bağlamında ise tutarlılık ve dış doğrulanabilirlik ölçütlerine yer verilmektedir (Arslan, 2022).

Yapılan bu araştırmada, inandırıcılığı artırabilmek amacıyla inandırıcılığın tekniklerinden olan “sürekli gözleme” yer verilmiştir. Sürekli gözlem, ele alınan konu ile ilgili unsurları ve özellikleri ortaya koymak ve bunları ayrıntılı bir şekilde ele almaktır (Lincoln ve Guba, 1985’den akt. Arslan, 2022). Bu bağlamda araştırmada, 2024 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı kapsamında hazırlanan ve 2025 yılında kullanıma sunulan 1, 2, 3, ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarında seviyelere göre kullanılacak metin türlerine odaklanılmış ve bu türler çeşitli özellikleri bakımından incelenmiştir. Araştırmanın aktarılabilirliği, kapsamlı betimlemeler ve örneklemin (araştırmanın materyalinin) sınırlandırılmasıyla sağlanmıştır. Bu noktada Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabı’nda yer alan metin türlerinden örneklere yer verilerek betimlemeler yapılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında 2025 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı kapsamında hazırlanan 1, 2, 3, ve 4. seviye ders kitapları ele alınarak araştırmanın materyali sınırlandırılmıştır. Araştırmanın tutarlılığı, kodlayıcılar arasındaki tutarlılığa bakılarak ortaya konulmuştur. Araştırmacılar arasındaki tutarlılığın hesaplanmasında Cohen’in Kappa istatistiğinden yararlanılmıştır. Yapılan hesaplamalar doğrultusunda araştırmacıların kodlamaları arasındaki uyum 0,89 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,80 ve üzerinde olması, kodlayıcılar arasında çok iyi düzeyde bir uyumun olduğunu ve güvenilirliğin sağlandığını göstermektedir (Guest, MacQueen ve Namey, 2012). Araştırmanın doğrulanabilirliği ise verilerin toplanması, kategorilerin oluşturulması ve yorumlanması aşamalarında üç farklı uzmanın görüşüne başvurularak sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, Türkçe ve Türk Kültürü 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türleri, öğretim programında belirtilen sınıflandırma esas alınarak sunulmuştur.

Tablo 3. 1. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabında Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

	Metin Türleri	Kullanım Sıklığı (f)
Şiir	Şiir	2
	Tekerleme / Sayısmaca / Bilmece	1
	Türkü/ Şarkı	-
	Mâni/Ninni	-
Öyküleyici	Öykü	8

(Hikâye Edici) Metinler	Tiyatro	1
	Fabl	-
	Karikatür	-
	Masal / Efsane / Destan	1
Bilgilendirici Metinler	Açıklayıcı – Tanıtıcı metin	6
	Günlük	1
	Anı	-
Toplam		20

Tablo 3 incelendiğinde 1. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında toplam 20 metin bulunduğu görülmektedir. Şiir ana başlığı altında şiir türü 2, tekerleme/sayısmaca/bilmece türü 1 kez yer alırken türkû/şarkı ile mâni/ninni türlerine bu seviyede rastlanılmamıştır. Oysa öğretim programında bu türlerin 1. seviyede kullanılabileceği belirtilmektedir.

Öyküleyici (hikâye edici) metinler kapsamında öykü türü 8, tiyatro türü 1 ve masal/efsane/destan türü 1 kez kullanılmıştır. Programda fabl ve karikatür türlerinin 1. seviyede kullanılabileceği belirtilmesine rağmen bu türlerin örneklerine rastlanılmamıştır. Ek olarak tiyatro türünün 5. seviyede yer alması belirtilmiştir.

Bilgilendirici metinler başlığı altında açıklayıcı–tanıtıcı metin 6 ve günlük türü 1 kez kullanılmış, anı türüne ise bu seviyede yer verilmemiştir. Öğretim programında anı türünün 1. seviyede kullanılabileceği belirtilmesine karşın incelenen ders kitabında bu türe ait bir örnek tespit edilmemiştir.

Tablo 4. 2. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabında Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

	Metin Türleri	Kullanım Sıklığı (f)
Şiir	Şiir	2
	Tekerleme / Sayısmaca / Bilmece	2
	Türkû / Şarkı	1
	Mâni / Ninni	2
Öyküleyici (Hikâye Edici) Metinler	Öykü	11
	Fabl	-
	Masal / Efsane / Destan	1
	Tiyatro	1
	Karikatür	-
	Mizahi Fıkra	-
Bilgilendirici Metinler	Bilimsel yazılar	2
	Anı	-
	Biyografi	1
	Açıklayıcı – Tanıtıcı metin	3
	Günlük	-
	Kılavuzlar	3
	Mektup	-
	Haber metni / Reklam	1
	Broşür, liste, tablo, grafik vb.	2
Toplam		32

Tablo 4 incelendiğinde 2. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında toplam 32 metin yer almaktadır. Şiir ana başlığı altında şiir türü 2, tekerleme/sayısmaca/bilmece türü 2, türkû/şarkı türü 1 ve mâni/ninni türü 2 kez kullanılmıştır. Öğretim programında 2. seviyede yer alabileceği belirtilen bu şiirsel alt türlerin tamamının ders kitabında temsil edildiği tespit edilmiştir.

Öyküleyici (hikâye edici) metinler kapsamında öykü türü 11, tiyatro türü 1 ve masal/efsane/destan türü 1 kez yer almıştır. Tiyatro türüne -programa göre- bu seviyede yer verilmemesi gerekiyorken bu türe dair örneğin kitapta yer aldığı tespit edilmiştir. Fakat öğretim programında 2. seviyede yer alabileceği belirtilen fabl, karikatür ve mizahi fıkra gibi türlere ders kitabında yer verilmemiştir.

Bilgilendirici metinler başlığı altında bilimsel yazılar 2, açıklayıcı–tanıtıcı metinler 3, kılavuzlar 3, haber metni/reklam 1 ve broşür, liste, tablo, grafik vb. türler 3 kez kullanılmıştır. Ancak öğretim programında 2. seviyede yer alabileceği belirtilen anı, günlük ve mektup türlerine bu seviyedeki ders kitabında yer verilmemiştir. Açıklayıcı- tanıtıcı metin ve biyografi türü programda yer almamaktadır.

Tablo 5. 3. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabında Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

	Metin Türleri	Kullanım Sıklığı (f)
Şiir	Şiir	2
	Tekerleme / Sayısmaca / Bilmece	3
	Türkü/Şarkı	-
	Mâni/Ninni	-
Öyküleyici	Öykü	7
(Hikâye Edici) Metinler	Çizgi roman	2
	Karikatür	-
	Tiyatro	1
	Mizahi fıkra	-
	Fabl	1
	Masal / Efsane / Destan	1
Bilgilendirici Metinler	Bilimsel yazılar	8
	Açıklayıcı – Tanıtıcı metin	1
	Otobiyografi / Öz yaşam öyküsü	1
	Broşür, liste, tablo, grafik vb.	1
	Günlük	-
	Sosyal medya mesajları	-
	E-posta	-
	Özlü sözler (atasözü, deyim vb.)	-
	Mektup	-
	Haber metni, reklam	-
	Anı	1
Toplam		29

546

Tablo 5'e göre 3. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında toplam 29 metin bulunmaktadır. Şiir ana başlığı altında şiir türü 2 ve tekerleme/sayısmaca/bilmece türü 3 kez yer alırken türkü/şarkı ile mâni/ninni türlerine bu seviyede rastlanılmamıştır. Oysa öğretim programında bu türlerin 3. seviyede kullanılabileceği belirtilmektedir.

Öyküleyici (hikâye edici) metinler kapsamında öykü türü 7, çizgi roman 2, fabl 1 ve masal/efsane/destan 1 kez kullanılmıştır. Fakat öğretim programında 3. seviyede yer alabileceği belirtilen karikatür ve mizahi fıkra türlerine bu seviyedeki ders kitabında yer verilmemiştir.

Bilgilendirici metinler başlığı altında bilimsel yazılar 8, açıklayıcı–tanıtıcı metin 1, otobiyografi/öz yaşam öyküsü 1, broşür, liste, tablo, grafik vb. türler 1 ve anı türü 1 kez kullanılmıştır. Ancak öğretim programında 3. seviyede yer almasına rağmen günlük, sosyal medya mesajları, e-posta, özlü sözler (atasözü, deyim vb.), mektup ile haber metni/reklam türlerine bu seviyedeki ders kitabında rastlanılmamıştır.

Öte yandan açıklayıcı–tanıtıcı metin ile otobiyografi/öz yaşam öyküsü türlerinin, öğretim programında açık biçimde yer almamasına rağmen ders kitabında kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretim programında 3. seviyede yer alması öngörülen özlü sözler türüne ders kitabında yer verilmediği belirlenmiştir.

Tablo 6. 4. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitabında Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

Metin Türleri		Kullanım Sıklığı (f)
Şiir	Şiir	2
	Tekerleme / Sayısmaca / Bilmece	1
	Mâni/ Ninni	-
	Türkü / Şarkı	2
Öyküleyici (Hikâye Edici) Metinler	Öykü	6
	Masal / Efsane / Destan	1
	Karikatür	-
	Mizahi fıkra	2
	Çizgi roman	-
	Fabl	1
Bilgilendirici Metinler	Bilimsel yazılar	6
	Açıklayıcı – Tanıtıcı metin	3
	Broşür, liste, tablo, grafik vb.	-
	Deneme	1
	Özlü sözler (atasözü, deyim vb.)	9
	E-posta	1
	Sosyal medya mesajları	-
	Günlük	1
	Haber metni, reklam	1
	Mektup	-
	Kılavuzlar	3
	Anı	1
Toplam		41

Tablo 6 incelendiğinde 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında toplam 41 metin bulunduğu görülmektedir. Şiir ana başlığı altında şiir türü 2, tekerleme/sayısmaca/bilmece türü 1 ve türkü/şarkı türü 2 kez yer alırken mâni/ninni türüne bu seviyedeki ders kitabında rastlanılmamıştır. Öğretim programında bu türün 4. seviyede kullanılabileceği belirtilmesine rağmen ders kitabında örneğine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Öyküleyici (hikâye edici) metinler kapsamında öykü türü 6, masal/efsane/destan türü 1, mizahi fıkra türü 2 ve fabl türü 1 kez kullanılmıştır. Buna karşılık öğretim programında 4. seviyede yer alabileceği belirtilen karikatür ve çizgi roman türlerine bu seviyedeki ders kitabında yer verilmemiştir.

Bilgilendirici metinler başlığı altında bilimsel yazılar 6, açıklayıcı–tanıtıcı metinler 3, deneme türü 1, özlü sözler (atasözü, deyim vb.) 9, e- posta 1, günlük 1, haber metni, reklam 1, kılavuzlar 3 ve anı türü 1 kez kullanılmıştır. Öğretim programında 4. seviyede yer almasına karşılık sosyal medya mesajları ve broşür/liste/tablo/grafik vb. türlerine bu seviyedeki ders kitabında rastlanılmamıştır. Öte yandan açıklayıcı–tanıtıcı metin türünün, öğretim programında açık biçimde yer almamasına rağmen 4. seviye ders kitabında kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında Metin Türlerinin Kullanım Sıklığı

	Metin Türü	Kullanım Sıklığı (f)
Şiir	Tekerleme / Sayışmaca / Bilmece	7
	Şiir	8
	Türkü / Şarkı	4
	Mâni / Ninni	2
Öyküleyici (Hikâye Edici) Metinler	Tiyatro	3
	Mizahi fıkra	2
	Çizgi roman	2
	Roman	-
	Fabl	2
	Karikatür	-
	Masal / Efsane / Destan	4
	Öykü	32
Bilgilendirici Metinler	Biyografi	1
	Mektup	-
	Açıklayıcı- Tanıtıcı metin	9
	Otobiyografi- Öz yaşam öyküsü	2
	Bilimsel yazılar	18
	Deneme	1
	Özlü sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	9
	Kılavuzlar	7
	Resmi kurum web siteleri	-
	Haber metni, reklam	2
	E-posta	1
	Günlük	1
	Sosyal Medya Mesajları	-
	Broşür, liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb.	3
	Anı	2
	Dilekçe	-
Toplam		122

Tablo 7'ye göre Türkçe ve Türk Kültürü 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerinin kullanım sıklıkları ayrıntılı biçimde sunulmuştur. İncelenen ders kitaplarında toplam 122 metin bulunmaktadır.

Şiir başlığı altında yer alan metinler toplam 21 kez kullanılmıştır. Bu başlıkta tekerleme/sayısmaca/bilmece türü 7, şiir türü 8, türkü/şarkı türü 4 ve mâni/ninni türü 2 kez kullanılmıştır. Öğretim programında 1–4. seviyelerde yer alabileceği belirtilen şiir alt türlerinin tamamının ders kitaplarında temsil edildiği görülmektedir.

Öyküleyici (hikâye edici) metinler toplam 45 kullanım ile en yüksek sayıya ulaşan metin türünü oluşturmaktadır. Bu ana başlık kapsamında öykü türü 32, masal/efsane/destan türü 4, tiyatro türü 3, mizahi

fıkra türü 2, çizgi roman türü 2 ve fabl türü 2 kez kullanılmıştır. Buna karşın öğretim programında 7. ve 8. seviyelerde yer alması öngörülen roman türüne, 1–4. seviye ders kitaplarında yer verilmediği belirlenmiştir. Programda roman türünün üst seviyelere bırakılması yönündeki düzenlemeye kitaplarda uyulduğu görülmektedir. Ayrıca öğretim programında 1–4. seviyelerde yer alabileceği belirtilmesine rağmen karikatür türüne ders kitaplarında rastlanılmamıştır.

Bilgilendirici metinler başlığı altında bilimsel yazılar 18, açıklayıcı–tanıtıcı metinler 9, özlü sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.) 9, kılavuzlar 7, haber metni/reklam 2, broşür, liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. türler 3, otobiyografi/öz yaşam öyküsü 2, anı türü 2, biyografi türü 1, e-posta türü 1 ve günlük türü 1 kez kullanılmıştır. Ancak öğretim programında 1–4. seviyelerde yer almasına rağmen mektup, sosyal medya mesajları, resmi kurum web siteleri ve dilekçe türlerine ders kitaplarında yer verilmediği tespit edilmiştir. Öte yandan açıklayıcı–tanıtıcı metin, otobiyografi/öz yaşam öyküsü ve biyografi türlerinin öğretim programında açık biçimde yer almamasına rağmen ders kitaplarında kullanıldığı belirlenmiştir.

Metin türlerinin nicel dağılımı değerlendirildiğinde 122 metnin %45,9’unun (56) bilgilendirici, %36,9’unun (45) öyküleyici ve %17,2’sinin (21) şiir türlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu oranlar, türler arasında dengeli bir dağılımın bulunmadığını; bilgilendirici metinlerin görece baskın bir konumda yer aldığını ortaya koymaktadır. Alt tür düzeyinde öykü (32) ve bilimsel yazıların (18) öne çıkması da belirli türlerin diğerlerine kıyasla daha görünür hâle geldiğini göstermektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Seviye bazında değerlendirildiğinde birinci seviye ders kitabında metinlerin önemli bir bölümünün öykü ve açıklayıcı–tanıtıcı metinlerden oluştuğu, şiir türlerine ise sınırlı ölçüde yer verildiği görülmektedir. Şiirin öğretim programlarında her sınıf düzeyinde yer alması öngörülen bir tür olmasına karşın ders kitaplarında yeterince temsil edilmemesi, literatürdeki benzer çalışmalarla da örtüşmektedir (Ensar & Kaymak, 2022; Kiraz Ayverdi & Kurudayıoğlu, 2023).

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabı ikinci seviyede metin türü çeşitliliğinin birinci seviyeye kıyasla arttığı; öyküleyici metinlerin ağırlığını korumakla birlikte bilgilendirici metinlere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Buna karşın öğretim programında bu düzey için öngörülen bazı türlerin sınırlı kaldığı ya da kitapta yer almadığı dikkat çekmektedir. Ders kitaplarında metin türü çeşitliliğinin artmasına rağmen türler arası dağılımın dengeli olmadığı yönündeki bu bulgu, ders kitaplarında belirli türlerin ağırlık kazanırken bazılarının ikincil planda kalabildiğini ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Solak & Yaylı, 2009; Baş, 2003). Dolayısıyla ikinci seviye, tür çeşitliliğinin arttığı ancak programla tam uyumun henüz sağlanamadığı bir geçiş düzeyi olarak değerlendirilebilir.

Üçüncü seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında bilgilendirici metinler başlığı altında yer alan bilimsel yazı türünün sayıca arttığı görülmektedir. Öğretim programında bilimsel yazı türünün dördüncü seviyede verilmesinin öngörülmesi, programın kademeli ilerleme anlayışına dayandığını göstermektedir. Ancak bu türün üçüncü seviyede yoğunlaşması, programın öngördüğü sıralı yapı ile ders kitabındaki uygulama arasında tam bir paralellik kurulamadığını düşündürmektedir. Bu durum, türlerin pedagojik gerekçelerle belirlenen seviyelendirme mantığının kitap hazırlama sürecinde her zaman gözetilmediğini ortaya koymaktadır. Nitekim ilkökul düzeyine odaklanan Çağmalar ve Aslan (2023), 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında seviye ilerledikçe bilgilendirici metinlerin kullanımının arttığını belirtmiş; bu bulgu araştırmada üçüncü seviyede bilgilendirici ve bilimsel metinlerin artış göstermesiyle örtüşmektedir. Ancak

tür çeşitliliği artmış olsa da programda belirtilen türlerin tamamının temsil edilmemesi, bu artışın dengeli bir planlama çerçevesinde gerçekleşmediğini göstermektedir.

İnceleme kapsamında olan dördüncü seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında ise bilgilendirici metinlerin belirgin biçimde ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu durum seviye ilerledikçe bilişsel düzeyin yükselmesiyle uyumludur. Ancak öğretim programında bu düzey için öngörülen mâni/ninni, karikatür, çizgi roman, sosyal medya mesajları ve broşür/liste/tablo/grafik gibi bazı türlerin ders kitabında yer almaması, program–kitap uyumunun bu seviyede de tam olarak sağlanamadığını göstermektedir. Özellikle görsel ve çoklu gösterge sistemine dayalı türlerin eksikliği, öğrencilerin farklı metin yapılarını çözümleme ve çok katmanlı anlam kurma becerilerinin desteklenmesini sınırlayabilir. Bu durum, üst sınıf düzeylerinde metin sayısı artsa da dağılımın sistematik ve dengeli ilerlemediğini vurgulayan araştırmalarla paralellik göstermektedir (Yurt & Arslan, 2014; Turan Siviş & Emiroğlu, 2020).

Türkçe ve Türk Kültürü 1–4. seviyeler birlikte değerlendirildiğinde ders kitaplarında en fazla yer verilen metin türünün öykü olduğu; buna karşılık biyografi, otobiyografi, günlük, anı ve haber metni gibi türlerin oldukça sınırlı sayıda kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, metin türü çeşitliliğinin niceliksel olarak sağlanmasının tek başına yeterli olmadığını; türlerin öğrencilerin farklı dil becerilerini geliştirecek biçimde dengeli bir dağılım göstermesi gerektiğini vurgulayan çalışmalarla örtüşmektedir (Çeçen & Çiftçi, 2007; Özbay & Çeçen, 2012; Türkben, 2018; Bulut, 2020). Dolayısıyla metin türü çeşitliliği, ancak türler arası denge gözetildiğinde işlevsel bir öğretim aracına dönüşebilmektedir.

Araştırma bulgularına göre Türkçe ve Türk Kültürü 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metin türlerinin dağılımı dengeli bir yapı göstermemektedir. İncelenen kitaplarda toplam 122 metin yer almakta; bunların 56'sının bilgilendirici metin (%45,9), 45'inin öyküleyici metin (%36,9) ve 21'inin şiir türleri (%17,2) kapsamında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca alt tür düzeyinde öykü (32) ve bilimsel yazılar (18) gibi türlerin belirgin biçimde öne çıkması, bazı türlerin öğretim sürecinde daha görünür hâle geldiğini ve kimi türlerin ise sınırlı yer aldığını göstermektedir.

Metin türlerinin dağılımındaki bu dengesizlik, alanyazındaki birçok çalışmayla benzerlik göstermektedir. İlköğretim ve ortaokul düzeyindeki Türkçe ders kitaplarını inceleyen araştırmalarda, bazı türler yoğun biçimde kullanılırken bazılarının sınırlı ölçüde kullanıldığı özellikle bilgilendirici metin türleri açısından kitaplar arasında tutarsızlıklar bulunduğu belirtilmektedir (Baş, 2003; Solak & Yaylı, 2009; Ceylan, Ercan & Akpınar, 2017). Nitekim Bulut (2020) ve Kıbrıs (2019), bazı ders kitaplarında metin türü çeşitliliğinin görece daha dengeli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada Türkçe ve Türk Kültürü dersi 1–4. seviye ders kitaplarında yer alan metinler, metin türleri bakımından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ders kitaplarında belirli bir metin türü çeşitliliği bulunduğunu; ancak bu çeşitliliğin dengeli bir dağılım göstermediğini ortaya koymuştur. Özellikle öyküleyici metinlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı, bilgilendirici metinler ile şiir türlerinin ise sınırlı düzeyde temsil edildiği belirlenmiştir.

İnceleme sonucunda öğretim programında açık biçimde yer verilmeyen bazı metin türlerinin ders kitaplarında yer aldığı; buna karşılık programda öngörülen bazı türlerin sınırlı düzeyde kullanıldığı ya da hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Bu durum, ders kitapları ile öğretim programı arasında metin türleri açısından tam bir uyumun sağlanamadığını göstermektedir.

Ayrıca ders kitaplarında dijital çağın metin türlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılan bu türlerin ders kitaplarında bulunmaması, öğrencilerin güncel okuryazarlık becerileri geliştirmeleri açısından bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Çalışmadan ulaşılan bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkçe ve Türk Kültürü dersi 1–4. seviye ders kitapları hazırlanırken metin türleri yalnızca çeşitlilik açısından değil, türlerin dil düzeylerine göre dengeli dağılımı açısından da planlanmalıdır.
- Öğretim programında açık biçimde yer almayan ancak ders kitaplarında kullanılan metin türleri için programda daha net ve yönlendirici bir tür çerçevesi oluşturulmalıdır.
- Erken dil seviyelerinde dijital metin türlerine (kısa mesaj, çevrim içi paylaşımlar vb.) yer verilerek öğrencilerin modern okuryazarlık becerileri desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Acar, S. ve Karakuş, N. (2022). Türkçe ve Türk Kültürü 5–8. Seviye Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(1), 189–203.

Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 395–407.

Baş, B. (2003). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 257–276.

Bayraktar, F. B. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne Dayalı 2024 Türkçe Öğretim Programının Dil Bilgisi Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. 7. *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Tam Metin Kitabı, 197–210, İstanbul.

Bulut, K. (2020). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 931–949.

Büyükikiz, K. K., Güler Yıldız, A. ve Kızdırıcı, F. (2020). 1–8 Seviyeleri Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Millî Eğitim Bakanlığı Programındaki Kazanımlara Göre Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(3), 655–669.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem.

Ceylan, Z., Ercan, A. N. ve Akpınar, Ş. (2017). 5–8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgi Verici Metinlerin Tema ve Tür Açısından İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 5(6), 296–306.

Çağım, Z. ve Aslan, İ. (2023). İlkokul 3. ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Vatanseverlik Değerine İlişkin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(4), 1755–1774.

Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 173, 39–49.

Çınar, İ. ve İnce, B. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Derlem Temelli Bir Bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 198–209.

Ekiz, D. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Anı.

Ensar, F. ve Kaymak, E. (2022). Türkçe ve Türk Kültürü 5–8. Seviye Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Journal of History School*, 60, 3092–3119.

Ercan Güven, A. N. ve Gürbüz Us, R. (2020). Türkçe ve Türk Kültürü Kitaplarındaki Dinleme Becerisine Yönelik Etkinliklerin İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 5(2), 1–23.

Guest, G., Macqueen, K. M., Namey, E. E. (2012). *Applied Thematic Analysis*. Sage.

Güliden, B., Demirel, O., Demirel, E. (2023). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Açısından İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 2016–2031.

Güneş, F. (2013). Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 603–637.

Katı, T. N., Baş, B. (2023). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının Söz Varlığı Unsurları Üzerine Bir Araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 689–706.

Kemiksiz, Ö. (2016). Türkçe Derslerindeki Dinleme Metinlerinde Dinleme Yöntem/Tekniği–Metin Türü İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 15–30.

Kıbrıs, S. (2019). *Ortaokul (5–8. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Metin Türü Farkındalığı*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi.

Kılıç, V. (2002). Bir Metin Çözümleme Denemesi. *Türk Dili Dergisi*, 15(90), 22–25.

Kiraz Ayverdi, B. ve Kurudayıoğlu, M. (2023). Türkçe Eğitiminde Şiir Öğretiminin Öğretim Programı, Ders Kitapları ve Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 11(4), 975–1001.

Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594–626.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı* (1–8. Seviyeler).

Özbay, M. ve Çeçen, M. A. (2012). Türkçe Ders Kitaplarında (6–8. Sınıflar) Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 67–76.

Pilav, S. ve Oğuz, M. (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 16–30.

Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Nobel.

Serin, N. ve Arslan, N. (2023). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin İncelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 2027–2052.

Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444–453.

Şen, Ü. (2016). İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi: İlk Öğretmenler ve İlk Türkçe Dersi Öğretim Programı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1023–1036.

Şimşek, E. (2023). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türü Öğretimine Yönelik Etkinliklerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Şimşek, M. (2021). İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Turkology*, 31(Özel Sayı), 219–224.

Tarakçı, Ç. ve Kayadibi, N. (2023). Metin Türleri Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *International Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 150–166.

Temizyürek, F. (2008). İlkokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Okuma Anlama Becerileri Üzerinde Farklı Metin Türlerinin Etkisi. *Avrupa Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(30), 141–152.

Temizyürek, F. ve Delican, B. (2016). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 842–856.

Temur, N. ve Canbolater, C. (2022). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının (5–8. Seviyeler) Yazma Becerisi Kazanımlarını Karşılama Durumu. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 11(32), 273–301.

Turan Siviş, B. ve Emiroğlu, S. (2019). İlkokul 1–4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 105–136.

Türk Dil Kurumu. (2025). *Güncel Türkçe Sözlük*: Metin. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.11.2025).

Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2152–2166.

Üründü, V. (2011). 6–8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema ve Metin Türü Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi.

Wach, E. (2013). *Learning About Qualitative Document Analysis*. https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_About_Qualitative_Document_Analysis (Erişim Tarihi: 30.11.2025)

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.

Yılmaz, M. ve Korkmaz, C. (2016). İlköğretim 1–5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(36), 1–22.

Analiz Edilen Ders Kitapları

MEB (2025). *Türkçe ve Türk Kültürü 1. Seviye Ders Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB (2025). *Türkçe ve Türk Kültürü 2. Seviye Ders Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB (2025). *Türkçe ve Türk Kültürü 3. Seviye Ders Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.

MEB (2025). *Türkçe ve Türk Kültürü 4. Seviye Ders Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.